

Анжелюс

Щонеділі опівдні з площі Святого Петра Папа Римський звертається до мирян.

*Angelus Domini nuntiavit Mariae;
Et concepit de Spiritu Sancto.
Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum.
Benedicta tu in mulieribus,
et benedictus fructus ventris tui, Iesus.
Sancta Maria, Mater Dei,
ora pro nobis peccatoribus,
nunc, et in hora mortis nostrae.
Amen*

Вимовляючи ті чи ті слова, ми зрідка замислюємося над справжнім їхнім сенсом. У нашому мозку вже закладено вихованням, досвідом, спілкуванням певні словесні конструкції. Ми дістаємо їх і озвучуємо тоді, коли це здається влучним. Більшість слів і конструкцій позбавлені будь-якого сенсу. Почнеш копирсатися в тому, що

сказав, — і зазвичай прийдеш до порожнечі, слова виявляться лише набором звуків.

Людвіг Вітгенштайн радив: якщо про щось неможливо говорити, краще промовчати, бо вимовлені слова створюють ілюзію сенсу.

Втім завжди можна прочитати молитву. Адже вона не претендує на те, щоби мати сенс, лише допомагає зупинитися в хибних прагненнях. Янгол Господень... *Angelus Domini...*

Людвіг вважав філософські проблеми штучними. Більшість питань зникне, якщо уважно замислитися над кожним словом, вибудувати свою мову таким чином, аби позбутися багатозначності. Старанний пошук сенсу схожий на молитву відчуттям власної незначущості.

Після війни Вітгенштайн відмовився від спадку на користь братів і сестер, аби сите життя не заважало його філософським вправам. А відмовлятися мав від чого: батько Карл був одним з найбільших сталеварних магнатів Австрії. «Бог приїхав, і я зустрів його на вокзалі», — казав про Людвіга Вітгенштайна відомий інтелектуал-економіст Джон Мейнард Кейнс. Справді, нащо тобі гроші, коли моляться саме на тебе.

Пауль, старший брат Людвіга, на відміну від брата-філософа, був людиною дії. Він сповідував те, що його брат проповідував. Піаніст-віртуоз, 1913 року він пішов на війну добровольцем. Був тяжко поранений, опинився в полоні росіян, втратив праву руку, та згодом у результаті обміну полонених повернувся до Австрії. Як жити далі, коли відчуваєш, що живеш, лише граючи? Пауль продовжив вправи на фортепіано однією лівою рукою. Він не відмовився від батькового спадку, адже відмова була так само позбавлена сенсу. Тож купував за ті гроші музику від найкращих композиторів свого часу — Штрауса, Равеля і Борткевича. Спеціально під Пауля, під одну лише руку, що залишилася.

Людвіг заперечував братів шлях жити далі:

— Вони приходять не так на твої концерти слухати музику, як роздивитися, що ти, наче в цирку, граєш однією рукою.

У 1930 році він виконав концерт Борткевича для лівої руки в Києві, публіка була в такому захваті, що довелося за два дні повторити його.

Троє рідних братів Людвіга й Пауля мали все, та не могли знайти нічого і вчинили самогубства. Натомість Герміна, Хелена і Маргарет прожили довге життя, пройшовши через обидві світові війни. Коли Гітлер прибрав до рук Австрію, сестри Вітгенштайн придбали собі індульгенцію, позбулися за гроші свого чистого єврейства і отримали статус напівкровок, що дозволяв жити у Відні надалі.

Пауль засудив родичок і подався в еміграцію. Він готовий був платити за музику для життя, але аж ніяк не за право жити.

У Нью-Йорку Паулю якимось запропонували поглянути на колекцію російського антикваріату. «Ні, я ненавиджу все російське», — відповів однорукий піаніст, згадуючи свій полон.

*Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus,
nunc, et in hora mortis nostrae.*

Amen

Свята Маріє, Мати Божа. Молися за нас грішних, тепер і в годину нашої смерті. Амінь.

Карета «швидкої», що перетворюється на гарбуз

— Звідти звалився, — вимовив огрядний утомлений чоловік віком за шістьдесят. Однією рукою він указував на високу, майже прямовисну скелю, другою ж пригладжував широкі сиві вуса, які загорталися вниз і продовжувалися глибокими складками, що перетинали все підборіддя.

Молодший худорлявий напарник смачно сплюнув убік, ніби одночасно висловлюючи тим і цілковиту згоду, і внутрішнє незадоволення вказаним фактом. Обіперся на брилу, дістав із кишені пожмакану пачку цигарок, витягнув одну, злегка пом'яв пальцями, а потім закурив.

— Слухай, пропустимо футбол увечері.

Його старший товариш спохмурнів і важко зітхнув:

— Що з того, Мареку, в нас бачиш яка справа.

— То й що? Якийсь сучий, курва, українець приперся сюди. Слухай, у них в Україні своїх скель нема? Ти, до речі, маєш знати.

— Чого ти дратуєшся? — здивувався Лешек. — Йому зараз набагато гірше, ніж тобі. Ти собі в кінці дня спати підеш, а йому шлях на кладовище.

— Е ні, тут ще й не зрозумієш, кому добре, кому зле. Він уже своє прожив, і душа його полетіла. А нам ще тут розбиратися, що до чого. Колись же й ми там будемо.

Марек узяв паузу, ніби не наважуючись продовжити, та потім набрався духу й заявив:

— Марта погодилась, аби ми з нею повечеряли разом сьогодні. У мене. І футбол подивилися. Розумієш? Я за нею вже майже рік ходжу, і все марно. А тут таке. Каже «Добре, можемо повечеряти, за наших повболівати».

Лешек уважно погледів на Марека, примружив очі, криво посміхнувся куточком губ:

— Зателефонуй їй, скажи, у нас тут... — він подивився в бік хлопця, що лежав нерухомо, і замовк на кілька секунд, підбираючи потрібні слова. — Тут у нас людина, розбилася. Це ж не щодня трапляється, тож вона зрозуміє.

— Еге, зрозуміє. Яюсь зірки зійшлися, що вона погодилась. І ось дивлюсь я на нього, — він хитнув рукою вбік. — А все одно її бачу. Як вона каже «Буду в тебе близько восьмої». А футбол о восьмій сорок п'ять. І в мене в холодильнику пиво і шампанське на вибір, закуски, фрукти з цукерками. А вже сьома. Слухай, я поїду собі, ти ж один упорасешся? Вже ось-ось клята «швидка» доїде, мабуть.

— Пиво і шампанське на вибір? Теж мені кавалер.

— Ну а як? Якщо футбол, то ніби пиво має бути. Хоча краще б шампанське. Романтичніше.

Лешек поглянув на Марека спідлоба, насупився і твердо вимовив:

— Дзвони. Кажи, що на роботі.

Марек насупився й відійшов убік, буркочучи щось під носа.

Лешек підійшов ближче до тіла хлопця. Очі мерця все ще були розплющені. Лешек згадав, що в старих фільмах

завжди їх закривали. І тоді з'являлося враження, що лише після цього людина остаточно помирала. Але зараз, через стільки років служби в поліцейському відділку Заверця, раптом усвідомив, що зазирнути в очі померлій людині — це просто страшно. Адже все своє життя ти бачив лише живі очі. Навіть коли траплялися трупи на професійному шляху, ні в кого з них не було розплющених очей. А тут таке. Він просувався своїми важкими чоботами все ближче й ближче до тіла, намагаючись дивитися вбік, а потім набрався-таки сміливості, стиснув руки в кулаки так, що нігті вп'ялися в долоні, і зазирнув прямо в обличчя хлопця, будучи наготові одразу відвернутися.

Та це не знадобилося. На нього дивилися дзеркально чисті сірі очі, в яких відбивалося небо. Не було в них нічого неживого, ніби душа все ще не залишила тіло, продовжувала жити в цьому погляді. На губах мерця застигла ледве помітна посмішка. Лешек розслабив руки і уважно оглянув молоде обличчя.

«Який принадний хлопець», — вколола дивна думка, якій він сам здивувався, адже ніколи не оцінював чоловіків ось так, не замислювався про їхню зовнішність.

— Така біда, — тихо промовив сам до себе. — Такий молодий, що міг би навіть бути моїм онуком. Або найменшим сином. Молодшим братом Анджейчика.

Їхній із Зофією старшенький Тадеуш народився, коли їм ледь виповнилося двадцять, самі майже діти. У ранніх дітях є свої переваги й недоліки. Коли батьки без великого життєвого досвіду, діти — то як сніг на голову, не знаєш, як дати раду. Та виростають вони раніше, тож ніби діти дорослі, а ти ще маєш пів життя попереду. Але добре, коли це життя у вас одне на двох. Його Зофічка зів'яла завчасно. Заплющила очі й тихо відійшла. Так і не стало, про кого тобі піклуватися другу половину життя, то сам собі маєш давати раду.